

Розвиток інфраструктури ринків в Україні: перешкоди, перспективи, проблеми та шляхи їх розв'язання

О.В. Яцун, ст. гр. ФК 08-2,

Р.В. Яковенко, викл.

*Кіровоградський національний технічний
університет*

З розгортанням соціально-економічної кризи та зростанням безробіття в Україні ринкова торгівля стала головним середовищем економічної активності працездатного населення, в яку перекочували тисячі й тисячі громадян, рятуючись від безробіття й злиднів. З початку 90-х років товарні ринки в Україні перетворилися на найбільш динамічну організаційну складову внутрішнього споживчого ринку: національне приватне підприємництво почало свій розвиток саме в межах ринків. Сьогодні ринки залишаються чи не найголовнішим проявом соціально-економічного життя нашого суспільства. За неофіційними даними, на українських ринках задіяно в тій чи іншій мірі близько 6 млн. громадян, для яких ринкова торгівля стала не лише способом виживання, а й середовищем їхнього існування.

Відповідно до цієї Концепції ринок – це створений в установленому порядку на відведеній земельній ділянці суб'єкт підприємницької діяльності або його відокремлений підрозділ, функціональними обов'язками якого є надання послуг та створення продавцям і покупцям належних умов для купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозиції.

Досліджуючи роль ринків у процесі розвитку сучасної української економіки, варто враховувати як економічні, так і соціальні фактори. При цьому, соціальний фактор має розглядатися в контексті зменшення рівня безробіття й забезпечення зайнятості населення за рахунок суб'єктів підприємницької діяльності, які організовують власну підприємницьку діяльність на ринках та створюють робочі місця, тобто беруть на роботу найманих працівників.

Під час проведення обстеження бралися до уваги як кількісні показники, так і аналітичні матеріали щодо функціонування ринків. Як показали результати обстежень, адміністрації багатьох ринків не лише не підвищують якості своїх послуг, але й не дбають про створення належних умов для здійснення продажу товарів. Суб'єкти, які здійснюють свою діяльність на ринках, сплачують значну орендну плату, а також оплачують певні послуги, які надає адміністрація ринку. Однак, на сьогоднішній день існують непоодинокі факти, коли підприємці змушені власним коштом облаштовувати свої робочі місця (купувати столи, торгові намети,

контейнери тощо), а також утримувати їх у належних санітарних і технічних умовах. Часто власники ринків, які мають зручне територіальне розміщення, не прагнуть інвестувати кошти в їх облаштування та зміцнення матеріально-технічної бази, забезпечуючи мінімальний рівень зручностей для продавців і покупців. Причому, ця проблема залишається досі характерною для переважної більшості областей і населених пунктів України.

Тому особливо гостро постала необхідність якісних змін у вирішенні організаційно-правових питань, що виникають під час здійснення підприємницької діяльності на ринках суб'єктами господарювання та у відносинах між підприємцями, адміністраціями ринків й органами місцевого самоврядування. Наведемо деякі факти найбільш гострих конфліктних ситуацій.

Ринок Анголенко, м. Запоріжжя. Протягом першого кварталу 2004 року розгорнулася конфліктна ситуація між підприємцями та міськими органами виконавчої влади м. Запоріжжя стосовно "Ринку Анголенко". Незважаючи на те, що для нейтралізації конфлікту запорізький міський голова Є.Карташов пообіцяв без згоди підприємців не розпочинати будівництво транспортної розв'язки, скарги підприємців на адресу місцевої влади тривають, про що свідчить колективне звернення 1400 суб'єктів підприємництва ТОВ "Ринок Анголенко".

Сумський центральний ринок. Політика перебудови ринків на облаштовані торговельні містечка не повинна призводити до збільшення безробіття на регіональних ринках праці, хоча в багатьох випадках саме так і стається. Наприклад, влада міста Суми, перетворюючи міський центральний ринок на торгово-сервісний центр, залишила 120 підприємців без торгових місць. Не зовсім влаштовує підприємців побудова на ньому міні-магазинів вартістю 11 тис. грн.

Як свідчать дані аналізу, більшість перешкод у цій сфері на місцевому рівні пов'язані з удосконаленням функціонування ринків, зокрема, із поліпшенням їх естетичного вигляду або з перетворенням ринків на сучасні торговельні комплекси, зі створенням належних умов для торговців й покупців, з подоланням проблеми хаотичної вуличної торгівлі тощо.

Іншою стороною проблеми функціонування ринків є незадовільний матеріально-технічний рівень більшості ринків в Україні, їх недостатнє забезпечення холодильним, ваговимірним та іншим торгово-технологічним обладнанням. Переважна частина торгових місць на ринках України досі не опалюється або перебуває на відкритих прилавках. Маючи досить високий рівень рентабельності, адміністрації ринків в багатьох випадках не інвестують кошти в покращення матеріально-технічних умов для роботи підприємців на ринках, а також у підвищення зручності споживачів.

Ще однією проблемою функціонування ринків в Україні є питання встановлення цін на послуги ринків і, зокрема, відсутність будь-яких розрахунків розмірів тарифів на послуги ринків, що призводить до встановлення необґрунтовано високого їхнього розміру.

Ці проблеми повинні розв'язуватися органами місцевого самоврядування, які надають дозвіл на оренду землі для організації ринку і повинні дбати про подальше її ефективне використання з метою розвитку соціально-економічної інфраструктури своїх регіонів і населених пунктів, а також про більш якісне задоволення потреб споживачів. Ціни і тарифи на послуги ринків повинні встановлюватися обґрунтовано, на основі економічної доцільності та чітких економічних обрахунків.

Поруч із вже перерахованими проблемами підприємці-торговці на ринках часто стикаються й з такою проблемою, як відмова їм у прийомі в експлуатацію стаціонарних капітальних торгових об'єктів, які споруджені ними на території ринку з повним дотриманням вимог чинного законодавства. Нажаль, такого роду забудови досі не можуть бути оформлені як власність унаслідок чого підприємці не отримують жодних гарантій відшкодування своїх витрат у разі перенесення або знесення їхніх ринків.

У багатьох регіонах досі залишаються невпорядкованими земельні відносини: досить поширеними є випадки неналежного юридичного оформлення прав оренди земельних ділянок, організації роботи ринку без наявності підстав користування землею.

З метою розв'язання цієї проблеми необхідно запровадити Типовий договір оренди торгового місця та рекомендувати його для оформлення взаємовідносин між адміністраціями ринків та продавцями.

Дотримання ринками Правил торгівлі на ринках, ветеринарно-санітарних правил для ринку, правил продажу продовольчих та непродовольчих товарів, правил користування засобами вимірювальної техніки, правил протипожежної безпеки, охорони праці сьогодні контролюється органами місцевої влади та відповідними державними установами регіонального рівня. Проте, на ринках України залишаються досить поширеними факти службових зловживань: незаконне стягнення грошових внесків з підприємців (неофіційні виплати); висування вимог, непередбачених законодавством; довільне тлумачення нормативно-правових актів; порушення порядку проведення перевірок. Запобігти корупції та зловживанням можливо лише шляхом усунення підстав, що породжують ці явища. Одним із шляхів подолання цієї проблеми удосконалення законодавства з метою усунення подвійного тлумачення його норм та впорядкування занадто великої кількості нині діючих нормативних актів, які часто дублюють один одного або, навпаки, містять суперечливі норми.

Висновки та рекомендації щодо законодавчого врегулювання функціонування ринків в Україні. На теперішній час в Україні торговельний ринок належить до категорії суб'єктів, що виконують не лише власні господарські, а й важливі суспільні завдання. Діяльність ринку об'єктивно залежить від суб'єктів, що на ньому працюють, і такою ж мірою діяльність суб'єктів-продавців залежна від функціонування їхнього ринку. З огляду на особливий суспільно-економічний статус ринку в нашій державі, який він займає серед інших суб'єктів господарювання, до ринку повинні висуватися особливі вимоги щодо ведення підприємницької діяльності.

Законодавче врегулювання сфери функціонування ринків варто здійснювати відразу в двох аспектах: по-перше, врегулювати діяльність ринків, як суб'єктів господарювання, та, по-друге, врегулювати діяльність суб'єктів, що на них працюють. Сьогодні окрім законодавчих актів загального характеру щодо здійснення підприємницької діяльності існує велика кількість нормативно-правових актів, виданих різноманітними державними установами й відомствами, вимог яких мають дотримуватися суб'єкти, що працюють на ринку, та самі ринки, як суб'єкти господарювання.

Звісно, проведення такої роботи потребує певного часу й залучення зацікавлених міністерств і відомств, а також громадських об'єднань підприємців. При цьому, зазначимо те, що більшість проблем, пов'язаних з діяльністю ринків, можливо вирішити вже сьогодні, оскільки їх існування ґрунтується на відкритому або прихованому порушенні чи ігноруванні норм чинного законодавства.

Список літератури

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р.: із змінами станом на 10 лип. 2007 р. / М-во юстиції України. – Офіц. вид. – К.: Ін Юре, 2007. – 134 с.
2. Загорський В. С. Ринок цінних паперів. – Львів, 2005.
3. Иванов В. М. Финансовый рынок. – К.: МАУП, 2000.
4. Калина А. В., Корнеев В. В. Рынок ценных бумаг: учеб. пособие. – К.: МАУП, 2004.
5. Курс лекцій з дисципліни «Цінні папери» : для студ. спец. «Фінанси», / Донбас. держ. машинобуд. акад. – Краматорськ, 2006. – 107 с.: іл., табл.
6. Мельник В. А. Ринок цінних паперів. – К.: ВІРА-Р, 2007.